

OILA VA OILAVIY MUNOSABATLAR PSIXOLOGIYASI

*Zoirova Dodar Jumaqul Qizi**Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi*

Annotatsiya: Ushbu maqola oila va oilaviy munosabatlar psixologiyasidagi o'zgarishlar ayrim muammoli holatlar yechimlarga mo'ljallangan

Abstract: This article is intended to provide solutions to some problematic situations related to changes in the psychology of the family and family relationships.

Oila bu o'ziga xo'jalik bo'lib, uning turmush kechirishlarini muammolari mavjud. Ota-onalar oila a'zolarining amaliy faoliyatlarini uyushtiradi, ularning ovqatlanish, ta'lim olish, ishlash, dam olish, kiyim-bosh bilan ta'minlash kabi kundalik rejimini tashkil qiladi. www.ziyouz.com kutubxonasi Oila muammolari orasida o'zaro munosabat va yosh avlodni mustaqil hayotga tayyorlash, to'g'ri bo'lajak oila boshqaruvchisi sifatida tarbiyalash hozirgi kunning dolzarb masalasi hisoblanadi. Shu ma'noda ota-onalar, keng jamoatchilik zimmasiga yoshlarni oilaviy hayotni o'tashdek mas'uliyatli vazifani bajarishga, uy tutish, ro'zg'or, oila xo'jaligini tejab-tergab boshqarishga tayyorlash, ularda „erkak“, „ayol“ fazilatlarini tarbiyalash, o'zaro munosabat odobini tarkib toptirish, ularga ona mehri, otaga g'amxo'rlik, farzand minnatdorligi nimaligini va hayotda shularga amal qilish zararligini uqtirish yuklatilgan. Oila baxti, farzandlar istiqboli uchun ota-ona o'z qizini oilaviy hayotning hamma muammolariga mas'uliyat bilan yondashadigan, o'z umri yo'ldoshini hurmat qiladigan, unga hamma vaqt tayanch, sodiq do'st bo'ladigan, shuningdek, qayin-bo'yinlariga munosabatini, kelinlik, kuyovlik vazifasini o'ziga qo'ya oladigan, ya'ni ularni farzandlik burchini oltay oladigan qilib tarbiyalashi zarur. Kuzatishlarda ayrim yoshlarning oilaviy hayotga mas'uliyat tayyor emasligi, ularda his-tuyg'ular, oilaga jiddiy mas'uliyat hissi etishmasligi ma'lum bo'lmoqda. Shuningdek, ular oilasi, farzandlari oldidagi, qolaversa, jamiyat oldidagi burchlarini yaxshi anglamaydilar. Bunday yoshlarning ko'pchiligi oila byudjetini rejalashtirish, unga amal qilish, uy yumushlarini oila a'zolari o'rtasida to'g'ri taqsimlash, ota-onalar fikri bilan hisoblashish va hokozolarni bilmaydilar. Bu hol o'quvchi va talaba yoshlarni kelajakdagi oilaviy hayotga moddiy va mas'uliyat jihatdan tayyorlashni taqozo etadi. Yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashda ularga oilaviy turmush munosabatlarining butun sistemasini, ya'ni, oilada sog'lom psixologik muhit yaratish, kelin va kuyovning bir-birini tushunishga harakat qilishi, mayda-chuyda gaplardan chetlab o'tishi, uy tutish, ro'zgor tebratish, poklik, zebolik, hayo, andisha, qaynota-qaynonasini siylashi, ularni hurmat qilishi kabi fazilatlarini singdirib o'rgatib borish zarur. Yoshlarimizda bu masalaga bo'yicha aniqroq tasavvur hosil qilish uchun, bundan 90-100 yillar oldingi

ularning tengdoshlari, ya'ni o'tgan asming boshidagi va bugungi kunlarimizdagi 15-16 yoshli yigit-qizlar o'rtasidagi tafovutlarni solishtirib o'tamiz. M axsus adabiyotlarda yozilishi va o'tkazilgan tadqiqotlar natijalarida kuzatilishicha, so'nggi 100 yil ichida odam larda kuzatiladigan akselerasiya jarayoniga ko'ra, ularning jinsiy, fiziologik balog'atga etishi 2-3 yilga ilgari ketgan. Bundan 100 yilcha oldin yoshlarning jinsiy balog'atga etish davri 15-16 yoshga to'g'ri kelgan, hozir esa bu holat o'rtacha 12-13 yoshlarga to'g'ri keladi. Endi shu yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlik jihatlarini ko'rib chiqamiz.

Ilgarigi tengdoshlaringiz 15-16 yoshlarida oilaviy hayotga yetuklik talablaridan biri bo'lmish jinsiy etuklikka, balog'atga etar ekanlar, ular aksariyat hollarda shu yoshga kelib o'sha davrlar uchun xos va lozim bolgan, unchalik m urakkab bo'lm agan dehqonch ilik , chorvachilik , hunarm andchilik sir-asrorlaridan deyarli boxabar bo'lganlar (chunki u vaqtlarda bolalarni odatda, 13-14 yoshidan shogirdlikka berishgan), o'sha davrdagi ishlab chiqarish munosabatlari va texnologik jarayonlar ulardan maxsus yoki oliy ma'lum ot talab qilm agan, 3-4 yil ustoz ko'rgan shogird 16-17 yoshida o'zi mustaqil ish yunta oladigan ustaga, o'z ishini amallab ketaoladigan mutaxassisga aylangan. M abodo, u shu vaqtda oila quradigan bo'lsa, o'z hunari orqali m ehnat qilib o'zini va oila a'zolarini iqtisodiy jihatdan ta'minlay olishi m um kin bo'lgan. Bundan tashqari, u vaqtlardagi 18-20 yoshli yigit mahalla-ko'yda, jamoatchilik orasida ma'lum darajada ijtimoi yetuk shaxs sifatida qabul qilingan, turli tadbir va marosimlarda etuk, uning haqli ishtirokchisi sifatida qatnashishi mumkin bo'lgan, ya'ni uning ijtimoiy jihatdan balog'atga etganligi jamoatchilik tom onidan qabul qilingan. Bu jarayon shaxsning oldiga, oila va jamiyat oldida o'ziga xos mas'uliyat yuklagan, mas'uliyatni his qilish esa uning psixologik etukligi alomatlaridan biri bo'lib xizmat qilgan.

Oila baxti, farzandlar istiqboli uchun ota-onalar o'g'il-qizlarni oilaviy hayotning muammolariga mas'uliyat bilan yondashadigan, umr yo'ldoshini hurmat qiladigan, unga hamma vaqt tayanch, sodiq do'st bo'ladigan, kelinlik, kuyovlik vazifalarini o'miga qo'yadigan, farzandlik burchini o'tay oladigan qilib tarbiyalashlari zarur. Oilada er-xotinlar orasida bo'layotgan ajralishlarning natijasida bolalarning ruhan ezilish, ichki xavotirlanish, nafratlanish, bezovtalanish, qiynalish kabi barcha hollar ta'sirida shakllanishlar yuzaga kelmoqda. Farzandlar oiladagi urush-janjallarni ko'raverib, ichichlaridan jarohatlangan holda rivojlanadilar. Ota-onalarning o'z muammolari bilan band bolishlari natijasida farzandlari xulqi og'ishganlar davrasiga kirib qolganlarini sezmay qolish hollari, ota-onalarining kelisha olmaganliklari natijasida bolalarni mehribonlik uylarida, ko'ngillari o'ksigan holda hayot kechirishlari kuzatilm oqda. Oilada ota-onalarning ichkilikka ruju qilishi, buning oqibati va boshqa sabablarga ko'ra tez-tez sodir bo'lib turadigan oilaviy janjal-majoralarni tufayli bolalarning orom i buziladi, uyqusi qochadi, cho'chiydigan

bo‘lib qoladi, asab sistemasi kasalligiga chalinadi, farzanlari ko‘z o‘ngida ota-onaning obro'si to‘kiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B .M . UMAROV PSIXOLOGIYA 2012-yil
2. E .G G ‘O Z I YE V PSIXOLOGIYA 2008yil